

ЛЕНИН ЁЛУ

КПСС-НИ ОБКОМУНУ, ДАГЪЫСТАН АССР-НИ ОЪР СОВЕТИНИ ВА МИНИСТРЛЕР СОВЕТИНИ ОРГАНЫ
ОРГАН ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ДАГЕСТАНСКОЙ АССР

ЛЕНИНСКИЙ ПУТЬ

1918-ИЧН ЫЛНЫ
АПРЕЛЬ АЙЫНДАН
БАШЛАН ЧЫГЪАРЫЛА

СОНГУГУОН

7

АПРЕЛЬ

1990

№ 42 (10528)

Багысы 3 кепек

СССР-ни Президентини янында

пресса кьуллугу

СССР-ни Президентини ва герилежени айткан. Президент ову де журналистер булан заман-заманда блугъа-жакъ.
СССР-ни Президентини гьисапда М. С. Горбачеву иш-ни биринчи гьонлерине совет ва тыш пачалыкы мухбирлер уалу терген бере. Олагъа Президент советни ва Федерация советини биринчи жьыныларыны гьактында билдиривлер этилген. Блугъулар жумада бир керенден кем болмагъан кьадарда оут-
(ТАСС).

СССР-ни ОЪР СОВЕТИНИ СЕССИЯСЫ ЯНГЫ ЗАКОНЛАР КЪАБУЛ ЭТИЛГЕН

Союз республикалары СССР-ден чыгышу булан байлау масъаланы чечкино кьайдаларыны гьактындагы Законну экинчи охуу СССР-ни ОЪР Советини палаталарыны айры иш-ишларында 3-нчу апрелде болган. Олар кьабул этген документ печатда чыкыган вакътиден тутуп гьочге гирежек. Законгъа гьере Совет Союздан чыгышу масъаласы республиканы территориясында алдан берли яшайган СССР-ни бары да ватандашларыны, ортакъчылыгы булан референдумда чечиле. Чыкыкыны гьактындагы кьа-дарны кьабул эткен учун тавушлары уьчен эки пайындан кем болмагъан кьа-дары тарыкъ. Шондан сонг СССР-ни Халкъ депутатлары съезди 5 йылдан артыкъ болмайган кюйде гьечов девиорно токташдыра. Шо девиорно ичинде союз ва айры-айры республикалар булангы мал, финанс-кредит арасында ерукълашдырмагъа гьерек. Законну депутатлагъа белгилген проектинде ону ара-

гъа салып ойланыну биринчи гезигинде белгилген таклифлени кеп яны гьисапгъа алынган. Шолар, гьечов девиорно гьактындагы статья мененлешири, ген. Кьабул этилген янгы кьа-дар гьере союз республиканы СССР-ден чыгышуна байлау референдумда кьа-дар кьабул этилмеген буса, шо масъалагъа гьере янгы референдум алдагысыдан сонг 10 йылдан кем болмагъан болжалны ичинде оут-герилмеге бола. Бирдагы якъдан буса, союз республиканы пачалык гьактындагы оър органыны яда СССР-ни территориясында алдан берли яшайган ва СССР-ни законларына гьере тавушгъа ихтияры булангы ватандашларыны он пайындан бир пайыны септечилиги булан СССР-ден союз республиканы чыгышуу масъаласын токташдырмакъ учун экинчи референдум оутгермекни доложениеси белгилген. Референдумну вакътинде агитация юрютмек гери урула. Миллетлер айрыча яшайган районлардагы халкыны пикулары

айрыча гьисапгъа алына. Шо гюн Союз Советтер президент сайлаулагъа байлау, уьч гюнлюк «гьа-ракат» да тамамланган. Ахырда, палата оьзюню председатели сайлагъан. Председатель этип палатаны депутатлары «Известия» деген газетни баш редактору И. Д. Лаптевни сайлагъан. Оьз оьзюне этилген инамлыгъа учун разилгин билдирген ва шо кьуллукъгъа оьзю булан бирче гьерсетилгенлер Союз Советини гележекдеги ерукълу, асуулу ишинде кьъчылар болажакъгъа ина-нагъанын есгерген.

А. ПЕТРОВСКИЙ,
В. ШИШЛИН.

СССР-ни Президентини СССР-ни ОЪР Советине кагъызы

СССР-ни ОЪР Советине оьзюню агъамиятлыгыны гезиги булан «Къатынланы гьалын яхшылашдыруу, аналары ва яшлары савлугъун сакълау, агьлюке беклеширивню артгъа салма ярамайган чараларыны гьактындагы» кьарарны арагъа салып ойланымакыны ва кьабул этмекни таклиф этемен.

Бу янгыз лап тарыкылы социальный ва экономика масъала болуп кьалмай. Сьз мунда бизин жамиятны кюрчю масъаласыны ону буссагъатгы ва гележек заманыны гьактында бара-Башгъа тармактарда иш-лене гьалы нечакы кыс-тав болса да, аналары ва яшлары гьалын этив барын-дан да оьрде болма тьше. Оланы гьалын этмек — оьс-ген жамиятны, бир алдын социалист жамиятны куль-турасыны оър алампатлары гьисаплана.

Бизде буса туврадан-тув-ра шув масъалада ел берме ярамайган гьал тувулу-гъан. Къатынланы уьштоне

производства да, агьлюде де тьшеген эки кьабат юк оланы загъматын кьурувну, савлугъун сакълау, социальный ва яшавлукъ кьул-лукълары кьютювню ойланылмагъан кьайдалары савлугъуна, агьлюдеги гьа-лына, яшлары тарбиялаула-гъа таъсир эте. Пачалыкыны янындан этилген кьемекни ва энгилликлени гьали иш гьереген кьайдасы кьбюсю агьлюлени материал якъдан тийишли даражада таъмин этилге ел бермей. Кеп яшлы агьлюлер, янгыз аналар, яшлар уьйлери де ва яш-лары оьзге хас идараларын-да тарбияланагъанлар ай-рокъда кьыйынлы гьалда.

Буссагъатгы вакътиде аналары ва яшлары сакъ-лауу, агьлюню беклеши-ривню гьар-бир якъдан ойланылган пачалык про-граммасы гьазир этиле. Мен шону иш чаллашдыр-макыны ташшурганман. Шону булан бирге гьалиде-нокъ, артгъа салмайлы ай-рокъда аз таъмин этилген агьлюлени гьалын биринчи

гезикде таъмин этивню ча-раларын гьермек агъамиятлы экенге тьюшонгенмен. Яшлагъа берилген пача-лыкъ пособиелени кьайда-сына ва шартларына оьл-чевюне, чархы авур кьатын-лагъа ва яшлагъа кьарамакъ учун берилген отпус-калары болжалыны оьл-чевлерине мекенли кюйде янгыдан кьарамакыны так-лиф этемен.

Пачалыкъ ата-анагъа жа-мийат производствагы загъматы булан яшлары тарбиялауу гелиширме бо-лагъан кюйдеги онгайлы шартлар болдурмагъа борч-ду. Ишны ва толмагъан иш-пюнню онгайлы графиклени кьоллауу генг имкандык-лары законлу кюйде гьез-алгъа тутмагъа гьерек. Гьа-ли иш гьереген законларда яшны тарбиялауу атала-ны, опекуланы, агьлюню оьзге членлени кьыйык-сыгылагъанлыкъ да дурус тьюл деп гьисап этемен.

Чархы авур кьатынланы ва аналары загъматын кьу-

руву. Больницалагъа са-лынуу кьайдаларына ва ни-замына янгыдан кьарамакы-ны да борч гьисап этемен. Совет ва хожяство елбаш-чылары янындан да кьатын-ланы загъматын кьурууда, оланы психофизиология гьа-лын ва чагъын гьисапгъа алып, энгилликлени гьа-кыкыатгъа кьыйышагъан шартларын болдурвгъа жа-ваплылыгын артдырмакы-ны таклиф этемен. Кьысгъа болжалны ичинде кьатын-лар ва яшлар учун авур, зараллы касбулары сана-вуна, ишны авурлугъуну нор-маларына янгыдан кьарама-гъа, кьатынланы гьечеге загъматын дауулашдырма-гъа, гичи яшлары булан-гъа кьатынлар учун буса шо елну тьюю кьарадан ге-ри урмагъа гьерек бола. Зараллы ишлеге кьураш-гъан кьатынланы савлугъун таъмин этеген кьарарлар артгъа, салымай кьабул этилмеге гьерек.

Яшлар ва яш табагъан аналар учунгъу савлукъ сакълау идараланы кьурув-

гъа ва таъмин этилге бай-лауу маяланы гьенгешдир-мек, болмаса болмайган ясандырыланы ва дарма-ланы, яшлары ашын тыш-дан алмакыны масъалала-рын чечмек чарасыз деп гьисаплайман.

Таклиф этилген чарала-ны ишавгъа чыгъармакъ учун кьыйлы кьошум харж-лар тарыкъ болажакъ. Тек шо мурадлар учунгъу мая-ланы пачалыкыны янындан этилген харжлары асуулу юрютмекни гьисабына тап-магъа бола. Шо чаралар гичи яшлары булангы кеп миллион агьлюлени ма-териал якъдан гьалын ме-кенли кюйде яхшылашдыр-магъа имкандык бьрежек. Республикалары, област-лары, предпринимлени мая-ларыны гьисабына да кеп затны этмеге бола. Аспусу — масъаланы тийишли кюйде англауу ва шоланы чечивге иштагълы янашвиу тувдурмакъ.

М. ГОРБАЧЕВ.

ЯЗБАШ—90

Хоншуланы ишлери

Календаргъа гьере лобашны экинчи айы. Буса да гьавагъа телу кюйде исив тьшюп битген деп гайта бажарылмай. Чакъ-чангъа ачык кьийно кьара булутлар кьурушуп, салкын еллер эчип кьурушуп гьавагъа аз кьурушуп кьурушуп.

Анна оьзючюлр онгайлы гюнлени гьар иш-туну асуулу кюйде кьеллама гьаранат эте. Бу апрель айны баш гюнлеринде оланы ишлери ай-рыкыда кьыста. Хасаеюрт районну оьзге хожя-стволары йимик, «Коммунизм» ва «Османюрт» совхозлары оьзючюлрны да ишлерини жа-саппы гюнлери этишген. Хоншу хожястволаны оьзючюлр токташдырылган павиланы, кьа-бул этген борчаланы ишавгъа чыгъармакъ учун белсенип ейланы.

сы хожяствода не оьсюмлюк-ден аслам тьшюм алма бола-гъаны билмей эди. Артла чыкыган законлар юрт хожяство кьуллукъгъа ти-ийиш шартлар ярата...

Оьтген йыл хожяствону коллективни 240 гектарда оьшлар оьсдюрген. Эгерил-ген майдандан 5058 тонна оьшлар болдуралган. Бу йыл оьшлар оьсдюргежек майданлары оьлчевю 38 гек-таргъа кемитилген. Шогъар

лективни 10 гектардагы оьш-лардан 187 тонна продукция кьайтарган. Бу йыл ижа-рачылар оьшлар оьсдюргежек майданын 20 гектаргъа этиш-дирген. Ону гьар гектары-дан 234 центнер тьшюм алма токташгъан.

Болдуралагъан оьшла-ны оьзюне токтагъан ба-гысыи кечитивге, сан яны-на агъамият берген бол-гъанбыз, — деп кьошуула-лакъыргъа хожяствону сы-

янгылыкъланы болдура. Зве-ноланы, бригадаланы бирик-тирип, мунда 7 оьшчулукъ коллектив кьурулган. Бу хожяствода бай сынаву бу-лангы коллективлер екъ тьюл. У. Виситаев елбаш-чылыкъ этеген бригада шо-гъардан бири гьисаплана. Ону членлери оьтген йыл 950 тоннаны орнуна 1200 тонна оьшлар оьсдюрге болган.

Боташюртлуланы иш-лери булан бизин коллектив ахшы танымш, — деп хабар-лай «Османюрт» совхозну баш агроному И. Темиров. — Хоншу хожястводо оьш-чюлрны оьсдюрге болган.

тоннаны ерине пачалыкгъа 270 тонна оьшлар тапшур-ма бажарган.

— Яшартгъын сырыбыз да екъ, — деди, кьабаргъан кьолларын гьерсете туруп, Р. Исраилова. — Бары да затны башы — низамлы иш. Бизин бизин коллективде кьа-адам ишлемей. Айтагъаным, биревге де кьайсы кьуллукъ-ну кьютме тьшегенини эки ке-рен кьайтара айтма тьшмей, яда кьютюлген кьютне шеклик туулуунай. Себеби? Намус-лу ишлегенибиз саялы кьай-тарышыбыз аслам болажакъ-ны оьшчулар яхшы биле. Иш-чюлрны ишлеге оьшчулар

ДАССР-ни Министрлер Советинде АГЪАМИЯТЛЫ МАСЪАЛАГЪА КЪАРАЛГЪАН

Дагъыстанны гьукуматын ойгъа салагъан аслу кеп ма-съалаланы арасында школа-лары, техникумлары охучу-лары ва оьз охуу омакыла-ны студентлери охуу омакы-ларда ашамлыкъ булан таъ-мин этивню масъаласы да бар. Алдагы гюнлерде ДАССР-ни Министрлер Советини Пре-зидентини заместители, ел-даш Ньурбановну председа-телиги булан шо масъалагъа байлау жьыйын оьтгерилген.

Дагъыстанны гьукуматын оьз охуу омакыла-ны студентлери охуу омакы-ларда ашамлыкъ булан таъ-мин этивню масъаласы да бар. Алдагы гюнлерде ДАССР-ни Министрлер Советини Пре-зидентини заместители, ел-даш Ньурбановну председа-телиги булан шо масъалагъа байлау жьыйын оьтгерилген.

Сталевыйлерде берилген ашын сен яны да бол бузукъ кюйде. Тергевлер гьерсетген йимик, шолар гьал оьз охуу омакыла-ны, техникумлары ва ошамлыкъ студентлери

Хоншуланы ишлери

Календаргъа гъре избашны экинчи айы. Буга
да гъавгъагъа телу кюйде исма гюшроп битген деп
айтып бийарылмай. Чыкъ-чыкъагъа ачыгъа ибни
талам булукълап кутулуп даламны аялп аялп
кырыбеган гезиклер де аз кыаршылашмай.

Амма өвөщчулар онгайлы гюнлени гьар минутун асуулу кюддэ кьаллама гьаранат эте. Бу апрель айны баш гюнперинде оланы ишлери айрыкьда кыстав. Хасэюрт районуу өзгэ хозьстволары йиним, «Коммунизм» еэ «Османюрт» совхозланы өвөщчуларыны да ишлерини жааплы гюнлери этишген. Хоншу хозьстволаны өвөщчулары токташдырылгьан павиланы, кьабул этген борчланы ишавгэ чыгьармакь учун балсенип айланы.

Эки де хайишволаны а
лары башгы болган була
оланы бирикдиреген кеп э
бар. Совхозланы аслу т
макталары овошчулук сая
ла. Боташюртул ва османюрт
овошчуланы кзура ишлер
гыкта газеталарде хыйя
керенлер азылын чыктыган
Индэ етимише болган герме
ли натижаларга да кзарамай
лы, акл де совхозну овошчу
лары бешыйлыктын ахи
рынчы йыланда оларде бар
имканлыклардан толугу кийде
пайдаланып, гасилалерин да
гы да ахшылашдырма умутул.
Артадагы гюилерде биз
эки де совхозда болуп, ола
ны Елабашчылары, овошчула
ры булан алуугуп, ишлени
ахшы барагынына шагьат
болуук.

— Улыкбизде болуп турган алышынналар бизни өтөсиз ругъандыра, — деди «Коммунизм» совхозну баш агроному Х. Азиев. —

[illegible]

Ойыткен йыл хозияство
коллективни 240 гектарда
овощлар оьсдюрген. Эсгерил
ген майданда 5058 тонна
овощлар болдурулган. Бу
йыл овощлар оьсдюрюлеже
майданланы оьлчегю 38 гек
таргья кемитилген. Шогъар
гёре овощлар болдуруу
планы да 500 тоннагья ке
митилген. Амма боташюртлу
лар берилген ихтиярлардан
генг кюйде пайдаланма гья
ракат эте. Демек, овощлан
тиююмюню кьадары алдагы
йылдан эсе артык кьара
вузлана.

Устьюлюклегә етшивдә коллектив адынлызаны сы-
навуна аркы талй. Бу йы-
тозйствода овошлар оьсдю-
рюв булан 6 бригада ва
ижара коллектив машгуал
Оьяуне А. Мисиров елбашчы
лык этеген бригаданы член-
лери ишлени ктуруму кый-
де юрте. Овошчулар оьтге-
йыл план булангы 911 тон-
наны ерине 1153 тонна тую-
шум болдургъан. Р. Атаевни
звеносуну членлери де план-
ны уьстевуне 64 тонна овош-
лар сатгъан.

— Хозяйствобузда ижара-
гъа тергев арта, — деп уза-
та лактырын Х. Ахаев
Г. Агъматовну ижара кол-

лективн 10 гектардагы ы овош-
лардан 187 тонна продукция
кытайтарган. Бу йыл иж-
макарар овошлар сактау
майданы 20 гектарга етши-
дирген. Ону гьар гектары-
дан 234 центнер тюшюм алма
токъашгъан.

— Болдурулагъан овош-
ны озьжне токътайгъан ба-
гъасын кемитивге, сан яны-
на агъамнат береген бол-
гъанбыз, — деп къошуду
лактыргъа хозйствону сы-
навлу овошчусу П. Мамаво-
ра. — Шо ниде яхшы нати-
жаланы къойда этегенлер
хозйствобузда ёкъ туюл.
А. Мисировну бригадасында
памидорну гвар центнерини
озьжне токътайгъан багъасы
панда токъташдырылгъанын-
дан эсе 1 манатгъа учуз.
Асуалу ишлейгенлик коллек-
тивге къошум гъакълар алма
икандыкъ да бере.

II. Мамавановы бригадасы да йыл сайын нәтижаларын яхшылашдыра. Коллектив начальыктың оҗошлар тапшуруну бешыллык планын болжалдан алда толтурган. Оҗошчулар алдынкы сынавдан да генг кюде пайдаланма кыаст эте.

Хоншудагы «Османюрт» совхозну овощчулары да хан-тав турмай. Хозяйствону коллективи 4550 тонна продукция болдуражакъ. Дагы да аяхшы гысыллеге етишмек учун, османюртлулар коллективден итинде бик тодро

ягылыкъланы болдура. Звеноланы, бригадаланы бирик-тирип, мунда 7 овоцчулуку коллектин кырулган. Бу кохайствода бай сынаку булангы коллективлер акъ-тукыл У. Виситаев елбашчылык этеген бригада шо-бада 13ри чыгылына. Чи-чаленери оьтген жыл 950 тоннаны оруна 1200 тонна овоцлар оьседирме болган.

— Боташюртуланы ишлери булан бизин коллектив яхшы таныш, — деп хабарлай «Османюрт» совхозну баш агроному И. Темиров. — Хоншубузда бажарывлу овощчулар баргъа оыктем болабыз. Тарыхъ болгъанда бир биринизге кйемек де этебиз.

— Хоншуларыгъыз сизни къайсы сынавугъуздан пайдаланма болур эди, нечи ойлашасыз?

— Мени эсиме гелеген күйде, — деди Н. Темиров — боташюртаулагъа гиччи коллективлеге бар имканлыкъларындан пайдаланма шартлар яратма керек. Бизде бар коллективлер шону истей батлай...

Гертиден де, «Османюрт» совхозда оғошлар оёсдюреге эвенолар совхозну экономикасын беклешдириде мекенли роль ойнай. Синавлу оғошчу Р. Исраилованы эвеносу шоглар толу кюйдишагыатлык эте. Оёзюнде адам бар гиччирек коллективетиштеген натижаларга бригадаы членлери де сукьяла нажакъ. Геттен Яыл дос коллектив пая булангъы 133

тошнаны ерине пачалыкыга
270 тонна овошлар тапшур-
ма бажаргын.

— Яшыртгын сырым
да ётк, — деди, кыбаргыз
кыюларын герсете турун
Г. Исраилова. — Бары д
латны башы — нязимы и

адам ишлемей. Айтганын биревге де кыайсы кыуалуу кун кутме тыюмгени эки крен кыайтара айтма тыюмга кыайтатан кунне шекли туулуунмай. Себеби? Намузу ишлегенибиз саялы кыайтарышыбыз аслам болажактыны овошчулар яхшы билди. Шо саялы, шитил оьсдюрюден тутуп, бары да ишлеюьз болжалларында кутм чалышабыз...

«Османюрт» совхозну коллективи де озалени топурагында герти есилер болма учун гыракат эте. Хозайыну шартларында гичи кибакъ айтардай къайтары бермейгени белгилли. Шогъгёре, эини нигге янашы алышнганды, совхоз йыл шону орнунда баклаж ва бурч оьсдюрежек. Эсгрилген оьсумляклер хозайствону топуракъларында буютшом бете.

Чакъ алышынып, овош-
ланы гыаракатына бираз
тимликлер тувдур буса
ишлени токтатмай. Ботан-
юртлу ва османюртлу ово-
чулар, топлагъан сынав
теренден анализ этип, бу й
натихаларын бир къадар а-
лыша умутлу.

Д. ЖАВАТХАНОВ,
ош. мухбирибиз.

ДАССР-ни Министрлер Советинде
АГЪАМИЯТЛЫ МАСЪАЛАГЪА
КЪАРАЛГЪАН

Дагыстанны гыуматы
ойгъа салагъан аслу иеп м
салааланы арзында шок
жаны, тахыммалды оху
лары аз оыр оху омань
ны студентлерин оху оман
ларда ашамлык булан та
мин этивию масъаласы
бар. Алдагы гюнлерде ДАС
ни Министрлер Советини Про
седателини заместители Е
даш Къурбановну председа
теллиги булан шо масъала
байлавлу жыйын оьтгерилг
Эсгерилген масъаланы ар
гъа салып ойлашгынча бу
елдин республиканы шаг
ларындагы аз районлары
дагы оху оманьланы ст
ловыйлери тергелип чык
гъан.

Жыйында доклад эт
ДАССР-ни Министрлер Со
тини сатып-алыгга, г
булан күүлукканы кют
ге ва илопарацияга кър
ган бөлүгүнө заведующ
Алаш Ражабов охучу
ланы ва студентлени ст
вийлеринде, буфетлеринде
булан таъмин этивнө г
бен осал деп билдирди. Ж
йында ортакчылык эт
ДАССР-ни сатып-алы
нистрини заместители Хи

дательни къуллугъун юрт
Къазимагъметов, ДАСС
халкъгъа билим бериге
райгъан министрнин заме
тели Муртаев, Хасавюрт
испидомну председате
заместители Исраилова
жабов айтгъан пикуру б
рази болмай болмудылар.
Оярде айталагъан ша
руну тасдыкъ этеген бир
далмиллер гелтирейик.
мият ашдылгъыны къу

36 процентге, техникумда 50, шагьар школалар 57, юшколалар буса янгыз 12 процентге туюл таъин эти меген.

Столовыйлерде берилген ашны сан аны да бак бузук куюйде. Тергөөлөр кесеткен ийини, шолай гал өз өкүл жакындан, техникумданы, школаланы столовыйлерини 60 процентинде бар.

Столовый яден за буфетлен санитар яны да осал. Магъа къаладагы финанс, механ

на, юрт хөдэеэсөө тэжигнүүл-
ланы, медицинан институту-
8 номерли СПТУ-ну, 18 н-
мерли школаны аз өзгөчөлөр-
ни столовойлеринде өзүчү-
лардан алынган гыак-
артык алаганлык, бери-
ме геренли аз тийишмэ
симден аз этикинни бери-
генлик аян болган. Му-
лап аз гыаклекдирген
бу нызамсызлыктар ше
мият ктурумданы албаш-
кыулапкучулары гэз
дында болганалык.

Жыйыныны таалифи бү
министерликлени аз азда
воланы, охув ожанъланы
башчыларыма, шагъар
район испокомланы жав
булдукчуларыма немчи
лени тайдырмагъ учун
шурувлар берилген. Я
йылдам сонг эсерилген
румланы албашчылары
айтылагъан масъалаланы
чилиню гъакда гысап
меге гереклер.

Суратда: республиканы алдынкы савунчулары (солдан
онгга багып) М. ШИХМУРЗАЕВА, Хасавюрт районда «Ок-
тябри 20 йыллыгы» деген совхоздан; У. ХАНГИШИЕВА
Хасавюрт районда «Октябри 20 йыллыгы» деген совхоз-
дан; А. ДАВУТОВА, Гуниб районда О. Чохскийни атындагы
колхоздан; М. КУМАЧОВА, Хасавюрт районда «Ботажорт» де-
ген совхоздан.

ГЪ. АБДУЛЛАЕВ чыкывогъен сурат.

АФРИКАЛЫЛАР КЪОНАКЪЛЫКЪДА

Кызылжуртуулары тыш чалыкканы яшорюм кыруулары булангы деслугу ыылдан-ыл беклеше. Гьали гьалилерде кызылжуртуу комсомолецлени ягында кьенанкылында йыраныдагы Африканы пачалыкларыны делегациясы болду. Кызылжуртуу яшорюмлерини яшаву булан кьенанкылары таныш этке комсомолну шагьар комитетинде башланды. ВЛКСМ ни шагьар комитетини бирикчи секретары Абдулла Шайхзаде гелгенлеге шагьарны ва районку тарихини гьакында хабарлады, комсомолну шагьар комитетини иши булан таныш этди.

па- блдашлар өзлери пачалык-
лары, оланы хаякъларын
политика ва экономика яш
ву гыкъда айтдылар ва и
санавдагы соравалга та
валлар бердилер. Жанлы
къужурлу лакыр оларда
бизде яшюрюмленни алдынд
тонътагъш масъаланын ай
панасында да юрюлдо. Ла
къырны барышында, сыйла
генлени политика ва дин ин
ныяларына да къарашайла
оланы кеп масъалаларга къ
равалары бир-бирине кыйы
шагъаны ачыкъ болду.

Сонг Африкадан гелген я
легация Къызылпорт райо
дагы «Солтананкъорт» де
ген севхозда беаду.

М. АБУЛЛАЕВ.

Н. АСДУЛЛАЕВ

ПРОПАГАНДИСТНИ ИШЛЕРИ

Осман Солтанович Османов Ызылжуртдагы 8 номерли орта школань пропагандиستي болуп, ишлейгенли бир нече йыл бола. Ол тынглаучулар булан ёлуктугунча алдын дарслагъа тындырыкты кюйде гъазирлик гере. Тюрлю-тюрлю темалагъа багышлангъан лактырлашывлар ва лекциялар учун иш этип алгандо, КПСС-ни ЦК-сыны Илеумларыны ва СССР-ни Халкъ депутатларыны съездинь материалларын ва газетлерде чыкыгъан къужурлу агъамиятлы макъалаларны охуп, сонг оланы гесип алып жия. Айрокъда санаулар ва фактилар булан, экономика масъаланы гъакъында сёллейгенде шолай материаллар бек кемеке эте.

Осман Солтановични группасында 32 тынглаучу бар. Озокъда, оланы барысыны да активлиги бир йиник туюл. Тек къайсы масъала арагъа салынса да, тынглаучулар озълени ойларын, ва пикурларын тартыпмай айтма къарайлар. Бир-бирде, орншип де йиберелер. Мисал учун, гъали-гъалилерде динни гъакъында сёз чыкыгъанда бек жанлы ва къужурлу дискуссия болду.

Ону дарслары тынглаучуларны дюньягъа къаравун геглешдире. Уълкебизде ва тыш пачалыкъларда болуп турагъан алмашынлагъа гёзюп ача, экономика ва политика англавун артдыра.

— Мени тынглаучуларым педагоглар акенге гере бир башлап олар жамият масъалалардан кёп затланы англамагъа ва яшланы къайсы суалына да тюз жавап берме борчулар. Яшлар да бары да затны билме сюе чи, — дей ол.

Н. ГЪАМИТОВ.

ЯЗБАШНЫ МАКЪАМЛАРЫ

Эрпейдеги культура уъл-ю агитация-чебер бригадасы чакъ-чакъда къойчуланы, гъайванчылары, авлакчылары анында бола, оланы культура талапларын кюте.

Шо агитбригадада кёп сююп ортакъчылыкъ этеген кимлердир десегиз, олар — ишчилер, медицина къуллукчулар, учительлер ва олай башгъалары. Агитация-чебер коллективни къасты булан къойчуланы культура талаплары айрокъда яхшы кююле деп айтмагъа ярай.

Олар «Гардон» деген кю-танда болду. Агитация-чебер коллектив гелген деген сююн-чю хабарны эшитип, «Йыланлы», «Канарт», «Апаш» кю-таналаны къойчулары бир ерге жыйылдылар.

«Эрпей» совхозну баш зоотехник А. Хангъамма-тов бу йыл къойчуланы алдында токътагъан социалист борчулары гъакъында айтды. Агитбригаданы члени, совхозну профсоюз комитетини председатели М. Абсаламов дюнья гъаллары гъакъында лекция охууду ва къойчуланы сора-ларына жавап берди.

Сонг къойчулагъа концерт гёрсетилди. Агитация-чебер бригаданы ортакъчыларындан З. Атаева, А. Къанболатова, Ж. Вийбатыров, А. Шихшабеков, Гъ. Гъусенов йырлагъан сарынланы ва йырланы жыйылгъанлар бек ушатды. Тазирли концертден сонг къойчуланы атындан къойчу Герей Герегов агитбригаданы ортакъчыларына озълени разилигин билдирди ва чакъ-чакъда шулай геле турмакълары тиледи.

В. ВАЛИЕВ.

ТАРИХИБИЗНИ БЕТЛЕРИНДЕН

Къарар

КПСС-ни ЦК-сыны платформасыны проектин арагъа салып ойлашабыз

БИЗ АБУРЛУ ПАРТИЯ БУЛАНБЫЗ

Гъали бары да ерлерде кызгын кюйде партияны XXVIII съездине КПСС-ни ЦК-сыны платформасыны проектин арагъа салып ойлашыв турюле. Ону маънасы да англашыла. Шонда партияны ич чалышывуну четим масъалалары гетериле. Партия гележекде нечик болма гере? деген суал алда бир де шолай къатты кюйде салынмагъан деме ярай. Шо яшав арагъа чыгъаргъан масъалалар булан байлаву.

Тюзюн айтма гере, адамла-ны кёп яны уълкеде ытгерилеген революциячы алышынывланы актив кюйде якълай. Тек бир алышынывну да сюймейген гючлер де бар. Сёз яшавну администрация-буйрукъ берив къайдасыз гёз алгъа гелтирме болмагъан, гелтирме де сюймейген тайпаланы гъакъында бара. Коммунист лени кёбюсю социальный-политика, экономика янгыртывну реформасыны янгы ёлун алив гере. Тек тувуауна-гъан бир-бир гъаллагъа гере коммунистлени бир пайы янгыртып къурувгъа кыйышып битмей тура. Буйрукъ ативню ва ойлашывну эсги къайдалары, теренге тамур йиберген. Къысгъа болжалны ичинде о гъалдан къутулма, озокъда, тынч болмажакъ. Бу

са да, КПСС-ни сьдраларында англавлу, алдыны гючлер кёп. Шолай болгъанда, бизге кёп партиялыкъ гереки? Бир сёз булан айтгъанда, герекей, тарыкъ да туюл! Бир тайпалар талпынагъан кёп партиялыкъ экономика масъалаланы чечер деп эсиме гелмей. Неге туюл, гъар партия, И. А. Крыловну масалында йиник, гъариси гъар якъгъа тартажакъ.

Гъали жамиятта партияны ролуну ва ерини гъакъында кёп сёз, эришивлер ююле. Мен ойлашагъан кюйде, бус-сэгъатгы вакътиде партияны членлерини активлигини тебен лешмегини себеби хыйлы коммунистлер халкъны бус-сэгъатгы гъалына озълени айыплы герегенликде. Улкедеги четим гъалгъа бары да айыпны гетген замангъа, И. В. Сталинге, Н. С. Хрущёвгъа, Л. И. Брежневге салып турма ярамас чы. Озокъда, бирев де инкар этме болмас, оланы да англышылары болгъандыр. Тек бизни экономикабыздагы бусагъатгы четим гъалны олар булан, олар гъакимлик этген девюрлер булан байлама, бары да айыпны озгеллеге салма тюшмейдир, савлардан да къатты кюйде сорама заман болгъан.

Партияны абуру айры-айры

карьеристлени айыбындан тебенлешген. Амма ону аслу озгеги олай туюл. Кисесинде партбилети булангъы бир тайпалар, 15—20 йыллы узагъында бир ёлбашчы къуллукъда да олтуруп, бийик трибуналардан таба халкъны янгыртып къурувгъа таза, намуслу болма, загъатны сюйме чакъыра, партия бизни ёл гёрсетивню колдузубуз деп къычыра. Ызлер буса башгъа масъалалар булан машгъул. Урлама да урлай, алдатма да алдата, пышдырыкълар да эте. Шо тайпалар «Гъакимлик — о гюч, гюч буса — закон» деген ёрукъда иш гере. Партияны абурулу атына дамгъа салгъан шолай чиновниклени, «ёлбашчы къуллукчуланы» кабинетлеринден къуулап, лагъ этме гере. Шолай чёпорелер янгыртып къурувгъа бек кюркюнчю. Шолайлардан арчыласакъ, бизге жамиятны янгыртып къурма бек кыйын болажакъ.

Уълке кыйынлы гъалда, ону аякыгъа тургъузмакъ учун кёп мая гере деп айттылагъан сёзлени чакъда бир эшитибиз. Шо гъалны тюзлеме боламы, ала-саладан партия къуллукчуланы алапаларын 100 процентге ювукъ артдырса? Гъали бизде барыда затда кытлыкъ гис эти-

генде, ёлбашчы къуллукчулагъа айрыча енгилликлене гъакъында кёп айттылагъанде, партия къуллукчуланы алапаларын гетерме, шону булан бирге рядовой коммунистлени де, аппарат къуллукчуланы да арасындагы булайына да кёп мезгилни артдырма тюшени эдикен дагы?

Ёлбашчы кадрланы танглав да гёземеликте юрюлеген номенклатура къайдаланы гериурма тюше. Партия къуллукчулар башлагъы партия кюрумланы «алегинден» чыкъма гере. Сонг да, эсиме бар, 60-чы йылларда партияны членлери оыр партия аппаратлагъа парахатына гирме болд эди. Гъали буса, алдына милицияны къаравулун да салып, халкъдан айрылып токътагъан. Милиция оланы кимден якълай? Озь халкъындан, озюню рядовой членлеринден якълаймы? КПСС-ни Астрахань обкомуну алдындан милицияны посту тайдырылгъаны, къуллукъу барлагъа ону эшиклери ачылгъаны хыйлы бола. Ызгелеге де, шону ичинде бизге де, астраханьлылары къайдасын кюллама тюшедир деп эсиме геле. Ёлбашчы партия къуллукчуланы да, партияны рядовой членлерини де арасындагы «баруну» тайдырма гере.

ген сонг, идеология масъалаланы да чечербиз.

Платформаны проектин якълай, ону инамлы ёл гёрсетивню гысапда кыйыматлай туруп, предприятини башбухгалтери З. Зубайраев бизни яхшы, демократиялы законларыбыз барны, тек олар ерлерде яшавгъа чыгъарылмайгъанны эсгерди ва шону партияны шагъар комитетини осал иши булан байлады. Огъар ва шагъарны бары да коммунистлерине ишин янгыртып къурма тюшегини ташдырды.

Мастер А. Гъажиев озюню сёлесюнде адатлангъан партия-пачалыкъ структура, заманны талапларына жавап бермейгенли, партияны янгыртып къурма гереки гъакъында айтды.

Жыйында партияны Хасан-журт шагъар комитетини кюрум бёлюгюню заведующийи А. Агъаматов ортакъчылыкъ этди ва чыгып сёледи.

Платформаны проектин алив гере туруп, жыйыны ортакъчылары янгыртыгъа, гъатдан озгъан артыкъ, партия аппараты кемитивге, ишини

КПСС-ни ЦК-сыны платформасыны проектин охуй туруп, кёбюсю ерлерде партиялар учун къалалар ишленегини эсгермей болмайман. Шагъарлардагы райкомланы да тайдырма заман болгъан. Масала, Магъачкъаладагы уьч райкомну не маънасы бар? Геглешген штаты булангъы партияны шагъар комитети де таманлыкъ этежек эди.

Партияны кысматына, озь халкъыны гележегине, пачалыгына юреги авругъан адам озюню уьстюне борч салма — озюню янгыртма, айланадагы гъалны: производствону, партияны янгыртывну борчун салма гере. Бизге ни зам, ёрукъ болмаса бир де ярамай. Къайсы агълюде де, низам болмаса, ону гъалы онгайлы болмай. Булай улду уълкеде буса низамны беклеш дирмесе айрокъда бузукъ болур. Ызгелер бизни халкъдан неге ахшы яшай, масала, шведлер, америкалылар? Къысгъартып жавап берсем, неге туюл, бизни халкъдан эсе ахшы ишлей. Оларда низам, ёрукъ бар. Производствогъа гечикген адамгъа ишинден пайда ёкъ. Къатты низаммы? Дюр. Шо саялы бары да затда ёрукъ да бар. Демократияны шартларында да диктатура гере. Намусну диктатурасы бек гъажатлы.

К. МАГЪАММАТОВ,
врач, КПСС-ни 1964-нчю йылдан берли члени.

РАЗИ ТЮГЮЛМЕН

Бир-бир европа социалист пачалыкъларда В. И. Ленинни памятниклерин тайдырагъангъа мен болма ярамайгъан ишге йиник къарайман. Кёп йылланы узагъында биз Ленинге бютюк дюньяны пролетарларыны вожду деп инанып гелгенбиз. Шо социалист пачалыкъларда сталинизм ва озюсю токъталгъав девюрлени таъсиринден тувулгъан гъалгъа В. И. Ленинни айыплы гёрмек, мени гысабымда, тюз болмас.

В. И. Ленин озюню бары да яшавун загъатчы халкъны насипи учун абушуп йиберген. Бизни ону бютюк загъатчы халкъгъа аяву атындан айрылмагъа ва унутмагъа итиярыбыз ёкъ.

Ленинден сонгъу яшавда болгъан кемчиликлер саялы ону атын эрши этме сюеген-

Сиптечи группалар кёмек эте

Милли аралыкъланы ма-съласы Къызылжурт райо-нда Орджоникидзени атындагы совхозну (Чонтавул юрт) партия кюрумуни ишини алдында аслу масъалалардан бири-си эди. Гъали, савлай уълке-де милли аралыкълар итти-лешгенде, партия кюрумшо, масъалагъа тергевюю да-гъыдан-дагы артдырды. Не-ге туюл де, Чонтавул озюю кёп миллетли юрт. Мунда ас-лу, кюрчю миллет кюму-кълар. Сонг мычыгышлар, аварлар ва озгелери геле.

Артады 10 — 20 йыл-ны ичинде юрта тюрлю-тюрлю миллетлени арасында-гы уйленимлер арта бара. Шолалыкъда, миллетлени озълени арасындагы дослукъ да беклеше. Оланы бир-бири-не кёмеги кёп бола. Шо сая-лы совхоз озю де экономика-ныдан районда алдыны сов-хозлардан бириси гысаплана. Загъатчылары яшав гъалы да ахшылаша.

Халкъны милли, культура, тарихи англавун артдырмакъ учун артадыгъа ванътилерде юрта сиптечи группалар кюрулгъан. Башлап кюму-къ ва авар группалар кюрулду. Оланы юрт Советни исполко-мунда регистрация да этдилер. Янгыртып къурув учун чалышагъан кюму-къ сиптечи группаны башында совхозну инженер Х. Муталибов токъ-тагъан. Авар группаны аты «Дослукъ ва къардашылыкъ». Ону башында школаны ал-дынгъы директору Х. Муну-тов токътагъан.

Леп артадыгъа ванътилерде мычыгыш группа да арагъа чыкъды. Тек в гъали де ре-гистрация этилип битмген. Гъар группаны озюню гёз алгъа тутулгъан ишини про-граммасы бар. Оланы аслу мурады — юртадыгъа бары да масъалаланы демократия-ны кюрчюсюнде сёлешмелер булан чечим. Олар юрта-ны ичиндеги кюрчюсюнде, абуш,

миллетлени арасындагы дос-лукъну беклешдирмек мурад-да чалыша ва юртада низамны болдырмакъ учун озь кюшу-мун эте. Оланы сиптечиликги булан юртада башчулукъ бри-гада кюрулгъан. Алдын иш тапмагъан юртлулар гъали-енда кюршалгъанлар.

Группалар юртадыгъа жа-

коллектив гелген деген сөзгө чөп хабары эшитип, «Пылан-лы», «Кашарт», «Апаш» кыотанланы кыючулары бир ерге жыйылдылар.

«Эрпели» совхозну баш зоотехник А. Ханмагамма-

ТАРИХИБИЗНИ БЕТЛЕРИНДЕН

Къарар

Жалалутдин Къорымасов Совет гъакимлигини уьстюнлюгю, социалист кьурулушуну чеченликке учун ырмайталмай йбушгъаны барыбызга да белгиле. Уьлкени архивтериндеги кыйматлы шалуматланы, тарихи документлени гьздем гечиргенде ол, гьнгюлюю республикаларыбызны бирлешдирип, ССР Союзу кьуруугъа да лайыклы кьошум этгенлик ачыкъ кюйде гьрине.

Шоъар СССР-ни пачалыкъ архивини 1235-нчи фондундагы 9 оп. 8-нчи делесуну 108-нчи бетиндеги шу кыйматлы документлер де тындырыкълы шагъатлык эте. Жалалутдин Къорымасов кьел салгъан шо документлени бирлерин печатъ этебиз.

РСФСР-НИ СОВЕТЛЕРНИИ Х-НЧУ СЪЕЗДИНИИ ГЮНЛЮК НИЗАМЫНЫ 6 ПУНКТУНА

1. Россия Социалист Федератив Совет Республиканы, Украина Социалист Совет Республиканы, Закавказья Социалист Федератив Совет Республиканы ва Белоруссия Социалист Совет Республиканы Союзуну бирлешмектиги тийишли заманындагы иш деп гьисапламакъ.

2. Бирлешивню кюрюсюне Республикаланы гьнгюлюлюгюню, тенг ихтиярлылыгъыны, гьзрисиини паракат Республикаланы Союзундан чыкъма ихтияры сакълангъаныны принципини салмакъ.

3. Калинин, Троцкий, Сталин, Рыков, Каменев, Цюрипа, Молотов, Сокольников, Сапронов, Натаков, Рудзутак, Богданов, Енукидзе, Курский, Хидиралиев, Мендешов, Къоркмасов, Саид-Галиев, Мухтаров, Халиков, Янсон, Мансуров, Рагымбаев Елдашлардан кьурулгъан делегацияга, Украинаны, Закавказья Республиканы ва Белоруссияны делегациялары булан бирликде республикаланы бир союз пачалыкъга бирлешивнюю шартларын белгилеп, Республикаланы Союзун кьурувгъа байлавлу дьгъар байламакъ учун вакил этмек.

4. Делегацияга Республиканы Союзуну РСФСР-ни

гививнюю ёрукъларын токъташдыривню тапшурмакъ, союз дьгъаргъа къарайгъанда шу талапланы кютюлювни болдурмагъа ону борчул этмек:

а) тийишли законланы сакълайгъан, иш юртегени союз органланы кьурмакъны;

б) Давденгиз, Ел Байлавлукъ, Тыш Ишлер, Тыш Савдугер ва Потель комиссариатланы кьошмакъны;

в) разилешеген республикаланы финанс, сурсат, халкъ хозийство, загъмат комиссариатларын ва ишчи-сабанчы инспекцияларын Республикаланы Союзуну тийишли комиссариатларына таби болувун;

г) разилешеген Республикаланы халкъларыны милли обьсювюню талапларын толу кюйде таъминлешдиривню.

5. Дьгъарны проекттин Республикаланы Союзуну 1-нчи Съездине салгъынча ВЦИК-ни, шону Президиумуну къаравуна бермек.

6. Бирлешивню ВЦИК къабул гьрген шартларын кюрюсюнде РСФСР-ни атындан Украинаны, Закавказьяны ва Белоруссияны Социалист Совет Республикалары булан Соц. Сов. Республикаланы Союзун кьурувгъа байлавлу дьгъар байламакъ учун вакил этмек.

7. Дьгъарны тасдыкъ этмек учун Республикаланы Союзуну 1-нчи Съездине бирмек.

лан лакъырлашылар бьтте рилген...

Гьрюлген гъазирайке къарагъанда, жыйын коммунистлени толу кьурушалуу, актив кюйдеги ортакъчылыгъы булан оьтгерилежек деп къаравуллана эди. Тек 72 коммунистден жыйынга 20-гъа юукъ адам гелмеді. Тюсю, мекенли на ачыкъ лакъыр чы болду. Шолай лакъыргъа заводну башлапгъы партия кьурумуну секретары Арсанукъаев этген доклады себеп болду демеге ярай. Ол, платформаны бары да белюклерин ахшы кюйде анализ атип, жыйынны ортакъчыларына етишдирме бажарды. Огъар янгыз бир затда — англатылагъан материалны теориясын практика булан, партияны шагъар да оьзлени башлапгъы кьурумларын ашаву булан байлавлу атме ба-

терен кыймыл булан разилешгенде, — деп якълай ёлдашын мастер М. Гьамитов. — Тек шону ашавга чыгъаривгъа байлавлу шекленивю булан рази тьгюлмен. Ону кютюлювю гъар коммунистден, башлапгъы гъар партия кьурумдан, оьрдеги партия кьурумлардан гъасил бола. Къарачыгъыз, экономика ишлердеги янгырып кьурув нечик къажылар булан бара. Ашамлыкъ ва промышленный малланы масъаласы бек четимлешген. Савдугерчилик, социалист ес-лигини урлав, жинаатчылыкъ арта бара, милли аралыкълар итгилеше, халкълар тангалагъы гюнге инанмайгъан болгъан. КПСС-ни шагъар комитети, бары да коммунистлер сьз булан тьгюл, мекенли ишлер булан шо терсликлеге къаршы ябушма герек. Социальный масъалаланы чеч-

дырды.

Мастер А. Гъажиев обьсюю сьйлевюнде адатлангъан партия-пачалыкъ структура, заманны талапларына жавап бермейгенни, партияны янгырып кьурма герекини гъакъында айтды.

Жыйында партияны Касавюрт шагъар комитетини кьурум белюгюню заведующийи А. Агъматов ортакъчылыкъ этди ва чыгъып сьйледі.

Платформаны проекттин атив гьере туруп, жыйынны ортакъчылары янгырыпгъа, гъатдан озгъан артыкъ, партия аппаратны кемитивге, ишини структурасын, къайдасын алышдыривгъа байлавлу пикруларын айтды. Партия обьсюню абурун мекенли ишлер булан къайтарма герегин ташдырды.

Мастер А. Гъажиев обьсюю сьйлевюнде адатлангъан партия-пачалыкъ структура, заманны талапларына жавап бермейгенни, партияны янгырып кьурма герекини гъакъында айтды.

Жыйында партияны Касавюрт шагъар комитетини кьурум белюгюню заведующийи А. Агъматов ортакъчылыкъ этди ва чыгъып сьйледі.

Платформаны проекттин атив гьере туруп, жыйынны ортакъчылары янгырыпгъа, гъатдан озгъан артыкъ, партия аппаратны кемитивге, ишини структурасын, къайдасын алышдыривгъа байлавлу пикруларын айтды. Партия обьсюню абурун мекенли ишлер булан къайтарма герегин ташдырды.

инанып гелгенбиз. Шо социалист пачалыкъларда сталинизмни ва обьсюв токъталгъан девюрлени таъсиринден тувулунгъан гъалгъа В. И. Ленинни айыплы гьрмек, мени гьисабымда, тюз болмас.

В. И. Ленин обьсюю бары да яшавун загъматчы халкъны насиб учун ябушуп йа-берген. Визин ону бютов загъматчы халкъга аявлу атындан айрылмагъа ва унутмагъа ихтиярыбыз ёкъ.

Ленинден сонггъу яшавда болгъан кемчиликлер саялы ону атын эрши этме сюегенде партия ва гькумат къаршы ябушма герек.

Г. ИСАЕВ, партияны ветераны, Гъайдань район, Янгигент юрт.

гистратция этилип битмеген. Гъар группаны обьсюю гьз алгъа тутулгъан ишини программасы бар. Оланы аслу мурады — юртагъы бары да масъалаланы демократияны кюрюсюнде сьйлешивлер булан чечмен. Олар юртад ичкичилиге къаршы ябуша. Империализм арасындагы кьурулгъан беклешдирмен мурадда чалыша ва юртад низамны болдурмакъ учун ёкъ кьошумун эте. Оланы сиптечилиги булан юртад бавчулукъ бригада кьурулгъан. Алдын иш тапмайгъан юртулар гъали онда кьурушалгъанлар.

Группалар юртагъы жамият ва администрация кьурумлар булан биргип ишлейлер. Оланы сиптесин чонтавуллулар барысы да якълайлар.

Н. АБДУЛЛАЕВ

ПРОЕКТ РЕЗОЛЮЦИИ

ПО 6-МУ ПУНКТУ ПОРЯДКА ДНЯ X-ГО СЪЕЗДА СОВЕТОВ РСФСР

1. Признать своевременным об"единение Российской Социалистической Федеративной Советской Республики, Украинской Социалистической Советской Республики, Закавказской Социалистической Федеративной Советской Республики и Белорусской Социалистической Советской Республики в Союз социалистических Советских Республик.
2. В основу об"единения положить принцип добровольности и равноправия Республик с сохранением за каждой из них права свободного выхода из Союза Республик.
3. Поручить делегации из т.т.: Калинина, Троцкого, Сталина, Рыкова, Каменева, Цюрипы, Молотова, Сокольников, Сапронова, Пятакова, Рудзутака, Богданова, Енукидзе, Курского, Хидиралиева, Мендешова, Коркмасова, Саид-Галиева, Мухтарова, Халикова, Янсона, Мансурова, Рахимбаева ^{ВН}работать совместно с делегациями Украины, Закавказской Республики и Белоруссии проект декларации об образовании Союза Республик с изложением обстоятельств, диктующих об"единение республик в одно союзное государство.
4. Поручить делегации выработать условия вхождения РСФСР в Союз Республик, обязав ее при рассмотрении союзного договора отстаивать следующие положения:
  - а/ образование соответствующих союзных законодательных и исполнительных органов;
  - б/ слияние комиссариатов Военно-морского, Путей Сообщения, Иностранных Дел, Внешней Торговли и Потель;
  - в/ подчинение комиссариатов по финансам, продовольствию, народному хозяйству, труду и рабоче-крестьянской инспекции договаривающихся Республик директивам соответствующих комиссариатов Союза Республик;
  - г/ полное обеспечение интересов национального развития народов договаривающихся Республик.
5. Проект договора до внесения его на I-ый Съезд Союза Республик представить на одобрение ВЦИК, в лице его Президиума.
6. Уполномочить делегацию на основе одобренных ВЦИК"ом условий об"единения, заключить договор от имени РСФСР с Социалистическими Советскими республиками Украины, Закавказья и Белоруссии об образовании Союза Соц. Сов. Республик.
7. Договор представить на утверждение I-го Съезда Союза Республик.

О. МАКСТМАН.

Ябулгъан кооператив

Бизин «Ленин Елу» газет-де агъач къомулар этеген уста Изамутдин Бадрутдиновну гъакъында азылгъан чыкъ-ды. Гертисен де, ол кеп агъач къомулар этген. Арт-дагы бакътиде ол «Ажорд» деген кооператив ачып иш-леп тура эди. Изамутдин эт-ген къомуларны Дагъыстанны бары да ерлеринде согъа деп айтмакъ ярай.

Бир-бир гъакимлер мингден 30 — 37-сн гечине. Тюлю, оркъатынны арасында гебин къыймай ту-гъан яшланы кббюсю гозык-лерде гысапгъа да алмай.

Айтгъыз гъали, бу гъакъ-да оллашмай бажарылмай? Булай къыйынлы гъалгъа гъз де юмуп: «Буссагъат ма-гъа ашама да бар, гийме де етише, къалгъаны къара кыямат», — деп тымыйл токътагъанланы адамланы сымдасына къошмагъа ара-мъ? Биз къыйналасакъ, шо-гъар ким къыйналасакъ, биз акъармасакъ шону себепле-рин, ким ахтарыжакъ?

Себеплер буса, гъар бас-гъан абадта бир деген кюйде, эписиз кеп. Табиатны, гъараны бузулагъаны да шоланы ара-сына гире. Балики, лап да агъаминтлысы буса да ярай. Къувун гетерилмей де къал-май. Газетлени, журналланы бетлерине азылгъан, радио-дан, телевизордан берилген мисаллар да аз тююл.

Терик, Къюсув, Самур озенлени, Каспий денгизни, Бакъас келюну агъаларыны, Аграхан сугъууну заралла-ну гъакъда, республиканы ай-ры-айры бойларындагы агъачлыкъланы, гъзел ерле-ни, топуракъланы бузулувану байлаву нече керен де къу-вун гетерилип тура. Буса да гърюлеген адамшавлу чара-гъ.

Тахшагъарыбызгъа тийип турагъан Таргъу тавну алып къарайыкъ. Бир-бир «гъа-къыллы» гъакимлер, ахтигин ахтармайгъан алимлер шону хас табиатына не гъал сал-магъан. Асерулар боюнда амал-гъа гелген агъачлыкъларын къырып, от-орманын азгъыл-ландырып, сюсюк сувларын озелер сюйген якъгъа акъ-дырып, гъренини гъзелери яш-ланардай этди. Сонг, арты-артындан атылтып, ташын ташымагъа гиришди. Къыры-йында яшайгъанлар: «Ожакъ-ларыбызда турмагъа кюю-гъуз», — деп къаныкъгъан булан да къулакъ асагъан ги-ши болмады. Магъачкъланы халкъ депутатларыны шагъар Советини исполкомуну, уй-лер къурагъан комбинатны, республиканы Табиатны сакъ-лайгъан комитетини вакилле-ри, нече керен ташдырып сёз-берсе де, бир чара да гърмей.

Устевюне олар: «Таргъу-ну устюн яшылландырабыз, милли паркгъа айландыра-быз», — деп къаадырып, те-реклер орнатдырыды. Шоланы сугъармагъа салгъан сув да, устюндеги таш къазманы келюню агъымы да къошулуп, топуракъны топ къатлава-ланы бошатды. Бир уллу янгулар болгъанда шо бой эиндеги яшавлу къуялери де булан тебен багып сю-рюкдю. Бугюнлерде буса шонча къыйынгъа тарып осыдюрюлген тереклени ша-гъар ягъада яшайгъанланы

Озалеки гъайванларына чакъы емлени олар неге топ-ламай дагъы? Биринчилей, шонда гъайы гъз. Экинчилей, техника гючю етишмей. Учюнчюлей, кеп йыллыкъ отлар осыдюрге, табик би-челликке къуллукъ этмегъе бажармай, хоншуларыны, па-чалыкъны кеметине умут бу-лан багъаны заманын къол-дан чыгъар.

Республиканы отавлу-ларыны гъалы да къувун гетерилмей дарагъа етиш-ген. Кочубей, Къылар от-лавлукъланы хыйлы бойлары адамшавлу от битмейген къа-йырчакълыкъларгъа, такъы-ракълагъа дёнюп бара. Ба-баюрт, Къызылорт бойларда-гъы отлавлукълар да йылдан-йыл дыгъжарсызлана. Ресо-циядан адын гъалиден эсе хыйлы артыкъ гъайванланы, къойланы сакълайгъан от-лавлукъларгъа не болуп къал-ды дагъы?

Тюсюн айтсакъ, шону се-бебин тындырыкълы ахтара-гъанлар, тийишли натижа чы-гъарагъанлар, асулу чвара-ланы таклиф этегенлер эсен-мей. Кеп озгъанда, айтагъа-ны: «Чакъ алышыгъан, къуллукъ осаллагъан, туякъ таптав арта».

Газетибиз тюшме тура абурдан

Ана тилим — къумукъ тил. Биз шо тилде охума, язма, сёлеме, ону наслудан-наслугъа етишдирме сюебиз. Тек къумукъ тилин бай бол-ма къыймайгъан, ону гюн сайын азырагъан пуршав-лукълар ёлугъа.

«Мол тюшюм учун» деген район газетибиз бирден-эки, бир тюрюл себепсиз, къумукъ-ча-русча чыгъарылагъан бо-луп къалды. Бизге, бабаюрт-лулагъа, шо бек яман тийди. Олай нечик болагъан затыр. Уълкебизни бары да халкъла-рыны вакиллери озелени ти-ли (ана тилин) дагъыдан-да-гъы бай этме, унутулгъан адатларын, мердешлерин янгыртма айланагъанда, биз, бабаюртлулар, озюбюзюню къумукъ газетибизни тас этип къойма турабыз.

Бир тилде чыгъагъан га-зетин, къошулчан эки тилде чыгъарма ким ойлашгъан? Шолай газетин абуру болармы? Районда Дагъыстанны гъар

Бизин «Ленин Елу» газет-де агъач къомулар этеген уста Изамутдин Бадрутдиновну гъакъында азылгъан чыкъ-ды. Гертисен де, ол кеп агъач къомулар этген. Арт-дагы бакътиде ол «Ажорд» деген кооператив ачып иш-леп тура эди. Изамутдин эт-ген къомуларны Дагъыстанны бары да ерлеринде согъа деп айтмакъ ярай.

Бир-бир гъакимлер мингден 30 — 37-сн гечине. Тюлю, оркъатынны арасында гебин къыймай ту-гъан яшланы кббюсю гозык-лерде гысапгъа да алмай.

Айтгъыз гъали, бу гъакъ-да оллашмай бажарылмай? Булай къыйынлы гъалгъа гъз де юмуп: «Буссагъат ма-гъа ашама да бар, гийме де етише, къалгъаны къара кыямат», — деп тымыйл токътагъанланы адамланы сымдасына къошмагъа ара-мъ? Биз къыйналасакъ, шо-гъар ким къыйналасакъ, биз акъармасакъ шону себепле-рин, ким ахтарыжакъ?

Себеплер буса, гъар бас-гъан абадта бир деген кюйде, эписиз кеп. Табиатны, гъараны бузулагъаны да шоланы ара-сына гире. Балики, лап да агъаминтлысы буса да ярай. Къувун гетерилмей де къал-май. Газетлени, журналланы бетлерине азылгъан, радио-дан, телевизордан берилген мисаллар да аз тююл.

Терик, Къюсув, Самур озенлени, Каспий денгизни, Бакъас келюну агъаларыны, Аграхан сугъууну заралла-ну гъакъда, республиканы ай-ры-айры бойларындагы агъачлыкъланы, гъзел ерле-ни, топуракъланы бузулувану байлаву нече керен де къу-вун гетерилип тура. Буса да гърюлеген адамшавлу чара-гъ.

Тахшагъарыбызгъа тийип турагъан Таргъу тавну алып къарайыкъ. Бир-бир «гъа-къыллы» гъакимлер, ахтигин ахтармайгъан алимлер шону хас табиатына не гъал сал-магъан. Асерулар боюнда амал-гъа гелген агъачлыкъларын къырып, от-орманын азгъыл-ландырып, сюсюк сувларын озелер сюйген якъгъа акъ-дырып, гъренини гъзелери яш-ланардай этди. Сонг, арты-артындан атылтып, ташын ташымагъа гиришди. Къыры-йында яшайгъанлар: «Ожакъ-ларыбызда турмагъа кюю-гъуз», — деп къаныкъгъан булан да къулакъ асагъан ги-ши болмады. Магъачкъланы халкъ депутатларыны шагъар Советини исполкомуну, уй-лер къурагъан комбинатны, республиканы Табиатны сакъ-лайгъан комитетини вакилле-ри, нече керен ташдырып сёз-берсе де, бир чара да гърмей.

Устевюне олар: «Таргъу-ну устюн яшылландырабыз, милли паркгъа айландыра-быз», — деп къаадырып, те-реклер орнатдырыды. Шоланы сугъармагъа салгъан сув да, устюндеги таш къазманы келюню агъымы да къошулуп, топуракъны топ къатлава-ланы бошатды. Бир уллу янгулар болгъанда шо бой эиндеги яшавлу къуялери де булан тебен багып сю-рюкдю. Бугюнлерде буса шонча къыйынгъа тарып осыдюрюлген тереклени ша-гъар ягъада яшайгъанланы

Б. АГЪАЕВ,
Бабаюрт.

Гъамам къачан ачыла

Хамаматюрт Бабаюрт рай-он центрдан ареке ерлешген буса да, бир тюрюл агъа-минатлы масъаланы чечив-де ерли совхозну ёлбашчылары гъаракатчылыкъ гърсете деме къыйып. Юртада бары да масъалалар толу кюй-де чечилген деп айтсакъ, дурус болуп битмес. Мисал учун, Хамаматюртда гъамам ёкълугъа онда яшайгъанла-ны къазыпандыра.

О гъакъда биз совхозну ёл-башчыларыны пикуларын билме сюдюк. Олар билдир-

ген кюйде, масъала гюлюк низамдан тайдырылмагъан. Тийишли къурулмагъа проек-смета документлер гъазирле-мек тапшурулгъан. Алданокъ этилген гысаплагъа гъре, юртада гъамам 1991-чи йыл-дан тутуп ишлежек(?!).

Шо бакъти болгъанда юрт-лулар жувунмай-чайындай турма тарыкъмы? Эгерилген соравну юрт Советини гъали сайлангъан депутатларына багъышлайбыз.

Д. ЖАВАТХАНОВ.

Умгъайбат бажив

Къызылорт шагъарда ону тинимайгъан адам Ишаву-Огъар къысгъа Умгъайбат деп да кысала. Толу аты бу-се Умгъайбат бажив.

Ишаву-Огъар къысгъа Умгъайбат деп да кысала. Толу аты бу-се Умгъайбат бажив.

Умгъайбат Абсаламова Къы-зылорт шагъарда Советлени уюнде техникча болуп иш-лей. Огъар бу йыл 78 йыл бите. Бир орде, бир ишде кийилгенли 42 йыл бола.

Ол школада охумагъан. Яры къызгъа билим алма-тыкъмы дагъы? Уллу Ватан давуу алдындагы йыл У. Мирзабекова медицин-къулулукъланы гъазирлей-ген къысгъа болжаллы муро-ланы битдире. Дав башлап, ону эри фронтгъа тете. Ум-гъайбат озю буса къураш-къызлары да булан Шамхел-тирманин къырында ор-лешген медицин пунитлерда яра тийип ятагъан солдат-гъа къуллуны этген. Оланы киллерин сав этип къайтара дагъа да узатгъан.

Давдан сонг У. Мирзабеко-ва Буйнакс районну Тэкъ-лай деген еринде орлешген йылкы заводга ишлей. Уч-дёрт йылдан этти яшы да бу-лан Къызылортгъа гече, аз ВЛКСМ-ни район комитетин-де техникча болуп ишлеме башлай.

Ол ишин де, къарт буса да, тындырыкълы этме сюе-ген къатын.

— Гечелер азындам дёрт керен уянаман. Сагъатгъа къарайман. Геч къоламман-ман деп мъроркъман. Сюсе-тиз инаныгъыз, — сюймесегиз инаныгъыз, 42 йылны ичин-де ишге бир керен де гечки-мегенмен. — дей ол.

— Ума бажив къыйын тююлюм, уллу болгъансыз, арыгъансыздыр?

— Воллагъ, балам, аллагъ гючюнюм-къууатымны алма-гъан. Ишлеме боламан, — дей ол мунгайып. Сонг да-гъы да булай узата:

— Гъали не атишмей адам-лагъа? Къоллары, башы сав, ашама да, гийме де бар. Магъа иш гюч бере. Ишле-сем, аверманъ эдим.

И. ГЪАЖИЕВ,
Къызылорт шагъар.

Б. ГЪАЖИМУРАДОВ.

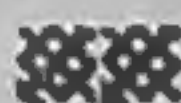

Валентина Михайловна Алиева Магъачкъаладагы тини аврулагъа къарайгъан полклинникада ишлейгенли 25 йылдан да къолай бола. Шо вакътнин ичинде ону балгъам къоллары минглер булангъы аврулань сав этген. Шо саялы оғъар аврулар гъагъ юрекден баракалла билдире.

СУРАТДА: врач В. М. АЛИЕВА озьюнго иш кабинетинде.

Т. МАГЪАММАТОВ чыгъаргъан сурат.

Айлананы тазалыгъы—бизин савлугъубуз

Бу йыл Савлукъну Бютюндюнья гюню «Генг кюйде ойлашмакъ—гъар ерде иш гермек» деген чакъырыгъа гере оттериле. Шо гёзден къарагъанда айлана якъны тазалыгъын болдурувну улуу агъамияты бар. Табиятны сакълаву масъалаларына дам де кеп тергев бериле гелген. Бүгюнлерде буса шону агъамияты дагъы да улуу.

Арт вакътилерде илмуну ва техниканы озьюнго булан табиятгъа этилиген зарал арткан. Шо саялы да табиятны сакълаву масъалалары биринчи ерге чыгып токътай. Мунда айлана якъны сакълау байлаву ООН-ну гъаракаты булан 1972-нчи йыл Стокгольм шагъарда оттерилген конференция агъамияты ер тута. Шондан берик айлана якъны сакълау байлаву кеп болуп чыкып тагъан. Дюньяны кёбюсю улу келеринде табиятны сакълау байлаву кзарарлар къабуд этилиген, шо тармакъгъа къарайгъан хас къурумлар къурулгъан.

Айлана якъны сакълаву масъалалары ЕНСС-ни XXVII съездини кзарарларында генг ачылган. Шонда совет пачалыкы социальный ва экономика борчларында

къы сюймек де, бизин республикада да топуракъны, шагъарланы ва юртланы тазалыгъына тийишли даражада тергев берилмей. Республикада гъар тюрлю алагъожалар ташланагъан 739 чёплук бар. Шоланы 514-ю тийишли талаплагъа жанап бермей. Оланы айланасы бегетилмеген, гъар тюрлю алагъожаланы адамлагъа этеген заралы тайдирмакъ учун ишлер юрюлмей. Алагъожа ташыйгъан машинлени жувмакъ, химия алатлар булан тазаламакъ учун шартлар яратылмагъан. Алагъожалар ташланагъан ерде адамланы гъайванлары да къатнай. Шо зараллы чёпню айлана якъгъа яйлынууна себеп бола. Ерли Советлени исполкомлары, министрликлер ва ведомстволар буса промышленный предприятиелерден чыкып тагъан зараллы алагъожаланы басдырынуу гъайын этмей.

Бизин республикада пестицидлер ва нитратлар булангъы гъал да яхшы тюрлю. Юрт хозяйствода шоланы къоллаз баргъан сайын генгешип бара. Айрыча айтгъанда республикада адамланы савлугъуна зараллы пестицидлени 17 тюрлюсю къоалана.

алдын тергевни иши де тийишли даражада тюрлю. Магъачкъаладагы 2-нчи базарда ва ветсанэкспертизаны лабораториясында продукталаны тергев айрокъда осал. Санэпидстанцияны къуллукчулары оттерген тергевлерден ачыкъ болагъаны йимик, юрт хозяйство продукталаны сатагъан 90 адамдан 50-ни тергевлерден отген кагъызлары ёкъ. Шогъар да къарамайлы, олар, базарда ер де тутуп, юрт хозяйство продукталар сата. Сатагъан продукталарында буса нитратланы къадары белгиленген нормадан хыйлы артыкъ. Айрыча айтгъанда Бабаюрт районда Энгельсн атындагы совхоздан гелген Гъажнев, Ленин районда «Паравул» совхоздан гелген Миралбеков, Бабаюрт районда «Кировский» совхоздан гелген Къурбанов гёрсетилген нормалардан артыкъ нитратлары булангъы харбузну ва пастанны сата туруп къаршы болгъан. Шолай мисалланы дагъы да гелтирге бажарыла.

Яшавлукъда сув агъамияты ерин тута. Шогъар да къарамайлы, адамлар пайдалангъан сувну нас болуууна хыйлы себеп болуп тагъан. Шогъар да къарамайлы, адамлар пайдалангъан сувну нас болуууна хыйлы себеп болуп тагъан. Шогъар да къарамайлы, адамлар пайдалангъан сувну нас болуууна хыйлы себеп болуп тагъан.

1988-нчи йылда буса шоллай гъал Цумада ва Лаваша районларда кзаршы болду. Шолай гъалгъа да къарамайлы, республикада сув имаратларын къурувну ишлери аста юрюле, белгиленген планлар тийишли даражада толтурулмай.

Айлана якъны сакълау байлаву болуп. ДАССР-ни Министрлер Совети бир нече кзарарлар къабул этген. Оланы арасында Каспий деңгизини нас болуудан сакълау байлаву кзарар да бар. Амма республиканы министрликлери ва ведомстволары шо кзарарда белгиленген чараланы яшауу чыгъарыгъа тийишли даражада тергев бермей. Магъачкъала, Избербаш, Каспийск шагъарларда табиятны сакъламакъ учун белгиленген имаратланы къурулушу аста юрюле. Шону натижасында тазаланмагъан нас сувлар Каспий деңгизге агъып тура.

Бары да бу масъалалар промышленностда ва юрт хозяйствода ишлейгенлени савлугъуна зарал гелтире. Тийишли шартлар болдурулмагъанлыгындан Дербентдеги «Дагогни», тегишлейген станоклар чыгъаргъан завод-цех хыйлы себеп болуп тагъан. Шогъар да къарамайлы, адамлар пайдалангъан сувну нас болуууна хыйлы себеп болуп тагъан. Шогъар да къарамайлы, адамлар пайдалангъан сувну нас болуууна хыйлы себеп болуп тагъан.

Къужурлу кюйде оьтдю

Оьзге йылларда йимик, бу йыл да яшлар учунгъу китапланы жумалыгъы къурумлу кюйде оьтдю деп айтмагъа ырай. Шо жумалыкны алгъа салынгъан талаплагъа жанап береген ёрукъда оьтгермек учун яшлар учунгъу республика китапхананы директору К. Султанова айрокъда бек къаст этгенни айрыча асгерме тюше.

Жумалыкны барышында яшлар Дагъыстанны белгилли шаирлери ва язычулары булан ёлукъдулар. Республикабызны юртларындагы ва шагъарларындагы китапханаларда яшлар учунгъу инг

яхшы китапланы выставкалары ачылды ва шо выставкаларда кеп санавдагы яш охувчулар ортакъчылык этдилер.

Башлангъы классларда охуйгъан яшлар учун военный-патриот темагъа Магъачкъалада утренник оьтгерилди. Шо утренникде игит пионерлени гъакъында терен маъналы лакъыр болду. «Яшлар ябушувда чыныгъа» деген темагъа гере болгъан лакъыр совет халкъ фашизмден уьст гелгенли 45 йыл битегенликге багъышлангъан эди.

Яшлар учунгъу китапланы жумалыгъыны вакътисинде

«Яшлар, дослукъну беклешдиригъил!», «Танг яхшы болсун, Брин яшлары!» деген темалагъа гере ачылгъан китап выставкалар гиччи ватандашланы бек хошуна гелди.

Жумалыкны вакътисинде озъбашына иш гереген къурчакъ театры «Тюлюк ва хораа» деген рус ёмагына гере спектакль гёрсетгенни де асгерме герекиз. Шо спектакльдеги ролланы ойнагъан артистлер яшлар учунгъу республика китапхананы охувчулары эди.

Сонг да охувчу яшлар булан экология темалагъа гере де лакъырлашылар оьтгерилди. Каспий деңгизини

тюрнеюню, бугюнго ва тангаласы гъакъдагы лакъыр охувчу яшланы бек хошуна гелди. Олар айланабыздагы ана табиятны аялап сакълама герекини ачыкъ кюйде англадылар.

Яшлар учунгъу китапланы жумалыгъы бизин республикабызны районларында ва шагъарларында къужурлу кюйде оьтгенлик оьсюп гелеген яш наслугъа бакъгъан якъдагы тергев артгъанлыкны ачыкъ аламаты болуп токътады.

Л. УДАЛОВА,
яшланы республика китапханасыны къуллукъчусу.

Исси сёзлер айтыла

Фарида Баматкъанова В. И. Ленинни атындагы Дагъыстан пачалык университете ишлейгени йигирме йылгъа ювукъ бола. 1971-нчи йыл ол Хасавюртдан Магъачкъаладагы университетге

охума тюшмек учун геле. Шондан берик ону яшаву эсгерилген охув аммакъ булан тыгъыс кюйде байлаву. Фарида агълюдеги яшланы уллусу болгъанлык, яшлайын ол агълюню гъар торлю

ярыкъларыны, намусларыны тюбюне киргенли, яшавгъа ону гертти кюйде къарамагъы яшавну хадирин билмеге уьйретген. Фарида сегизинчи классны битдиргенде, учителлер ону школадан гетгенни сыймей болгъан. Шону себеби школыны учитель коллективни яхшы охуйгъан, охув ёлдашлары булан гъал гелишдирип болагъан, гъар-бир якъдан озъгелеге уьлго гёрсетген кыыз 10-нчу классны битдиргенче школада къалгъанны савлай учитель коллективне сюегенлик болгъан.

Фариданы ата-анасы озъленки кызы юрт хозяйство техникумну битдиргенни сюе болгъанлар. Кызы шоллай этме де эте. Техникумну битдире. Кысмет Фариданы Магъачкъалагъа гелтире. Ол бир башлап Дагъыстан пачалык университетни юридический факультетинде секретарь-машинистка болуп ишлей. Сонг буса эсгерилген факультетни кафедрасыны лаборанты болуп чалыша. Фарида Баматкъанова эсгерилген кафедрда лаборант болуп ишлей туруп, дарс бермачно коллективни арасында улуу

абур къазангъан. Ол озъюне тапшурулгъан борчну гъар-бир якъдан мекенли кюйде кютмек учун бек къаст кыла. Ол факультетни яшавунда антия кюйде ортакъчылык эте. Ф. Баматкъанова профбюроу охув-производство комиссиясына ёлбашчылык этегенин де айрыча эсгерме тюше.

— Мен юридический факультетде зоочно охуйгъанлар булан иш юрютмен. Бек къавашалма тюше. Тек озъюне этеген ишини гъагъ юрекден сююп кюте бусанг, къавашалгъанынг-талгъанынг оьзге гёрюмней кыла, — дей бизин булангъы лакъырлашыаунда Фарида Баматкъанова.

Эсгерилген факультетни дарс бермачолери биринден-бирин алып дегенлей, Фариданы атына кеп-кеп исси сёзлер айта. Шо исси сёзлере буса оғъар нече де гъалал-

М. ЖАБРАЙЛОВА.
СУРАТДА: Ф. БАММАТ-КЪАЗИЕВА.
Г. МАГЪАММАТОВ чыгъаргъан сурат.

Редактор С. Н. ВАЛИЮЛЛАЕВ.

ТВ

СОНГУГЮН, 7 АПРЕЛЬ
1 ПРОГРАММА
6.50 120 минут. 3.50
Визин баш. 9.05 «Къодукъ»
наскл излеген кюй. «Улакъ»
деген мультфильмлер. 9.20
«Мен полюсгъа ерли эти-
шермен» деген телевизион-
ный документли фильм.
(Владимосток. 9.50 Уьслюк

бука». 20.15 Коллаж. (Рекла-
ма. Информациа. Билдир-
ня). 20.20 РСФСР-ни
центр чалышчуларыны
союзну фондуна вувал кон-
цертни давам этилгюню.
ГЕЧЕГИ СЕАНС
23.15 «Вальс, вальс,
вальс...» Киноконцерт. 23.50
«Сююкню анатомиясы». Че-
бер фильм. (Польша). Би-
ринчилай гёрсетиле.
КЪАТТЫГЮН, 8 АПРЕЛЬ

гъышыгъыз, артист». Лю-
бов ва Виктор Анисимов-
лар 13.40 «Биз яшайгъан
дюнья». Режиссёр Л. Крист-
ионный фильм. 1-нчи
сериясы. Рязск киностудия
21.00 Заман. Янгылыкъланы
телевизионный къуллугъу.
21.30 Коллаж. (Реклама.
Информациа. Билдир-
ня). 11.35 Агъамиятлы балалыкъ.
21.45 Адабият-чебер про-
грамма. «Сёз». 23.45 Янгы-
лыкъланы телевизионный
къуллугъу.

Арт вахитилерде илмуну ва техниканы осыюу булан табиятта этилген зарал арткан. Шо саклы да табиятны саклауны масъалалары биринчи ерге чыгып токтат. Мунда айлана аякыны саклау баалаву ООН-ну гъаракаты булан 1972-нчи йыл Отокгольм шагъарда ыттерилген конференция аямактын ер тут. Шондан берли айлана аякыны саклау ООН-ну хас йау болуп токтаткан. Дюняны кысюе уа-йларинде табиятны саклау-гъа байлау къарарлар къл-буз этилген, шо тармак-гъа къарайгъан хас кълум-лар кълумлан.

Айлана аякыны саклауны масъалалары КНСС-ни XXVII съездин къарарларында гегъ-жакълау тагъан. Шонда совет пачалыкны социальный ва экономика борларында савлукъ саклауны масъала-лары белгилер ер тутъан. Шо пачалык планларда эс-герилеген кюйде, 1986 — 1990-нчы йылдагъа ва 2000-нчи йылдагъа ерли бел-гилеген чараларда табиятны саклауны ишин аяшыланды-рында Балтык, Къара, Азов, Каспий деңизлерде ыт-герилме гереки комплексе чар-ралар гъа алгъа тутулган. Шолай ояге тюрю тармак-ларда да кеп ишлер белгиле-ген.

Табиятны гъалын саклау-да топуракъгъа айрыча тергев берилмеге тарык. Топурак-ны насланыву адаманы сав-лугъуна айрыча зарал гелти-ре. Арт вахитилерде химия алатланы пайдаландыруну гегълешиву натижасында айлана аякыгъа кеп санавда зар-ралы чеп ташлана. Печач

тайдырмакъ учун ишлер тюрю-мей. Алагъожа ташыйгъан машиниени жуумакъ, химия алатлар булан тазаламакъ учун шартлар пратылмагъан. Алагъожалар ташланагъан ер-деге адаманы гъайнанылар да къатнай. Шо заралы чеп-ню айлана аякыгъа айлыну-на себеп бола. Брли Советле-ни исполкомлары, министр-ликлер ва ведомстволар буса промышленный предприятие-лерден чыкыгъан зараллы алагъожаланы оасдыруну гъайын атей.

Бизин республикада пести-цидлер ва нитратлар булан-гъы гъал дз аяшы тююл. Кюрт хозяйствода шоланы къл-лау баргъан сайын гегълешип бара. Айрыча айтгъанда рес-публикада адаманы савлу-гъуна зараллы пестицидлени 17 тюрюсю къллана.

Дагъыстанны лаборатория-ларында ытгерилген ахтар-ылар гегъсетеген кюйде, ашамлыкъ продукталардагы пестицидлени кълдары гегъ-сетилген нормалардан асе хыйлы артык. Шогъар да къларамайлы, рес-публиканы хозяйстволарында химия дарманланы къллау баргъан сайын гегълеше.

Химикатланы саклау да тийишли даражада тююл. Республикада агъулу дарман-лар сакланагъан 216 склад талаплагъа жаап бермейген биналарда ерлешген. Хасав-юрта, Манасда, Буйнакскде ва шолай ояге юрларда ер-лешген агъулу дарманлар сак-ланагъан улу складлар сама санитар талаплагъа жаап бермей. Кюрт хозяйство продукта-ны сатын-гъа чыгъаргъынча

къларлар кълбул атей. Ола-ны арасында Каспий деңизи-ни нас болудан саклау баалаву къларар да бар. Амма республиканы министрлик-леринде ва ведомстволары шо къларарда белгилеген чара-ланы ашагъа чыгъарыгъа тийишли даражада тергев бермей. Магъачкъала, Избер-баш, Каспийск шагъарларда табиятны сакламакъ учун белгилеген имаратланы къл-рулушу аста юрюле. Шону натижасында табиятны нас сулар Каспий деңизге агъып тура.

Бары да бу масъалалар промышленностда ва юрт хо-зяйствода ишлейгенлени сав-лугъуна зарал гелтире. Ти-йишли шартлар болдурулма-гъанлыгында Дербентдеги «Дагони», тегишлейген ста-ноклар чыгъаргъан завод-ларда, «Дагюн» фабрикада, Магъачкъаладагы М. Гъа-жиевни атындагы заводда ва III Интернационалы атын-дагы фабрикада, Буйнакски-деги аяк гийимлер атеген фабрикада авруйгъанланы са-наву кеп.

Адамлар табиятны саклау-ну ишин аяшыландырмакъ, ону гегълештири ва пайдасын болдурмакъ, байлыгын арт-дырмакъ учун бары да затны ытмеге герек. Шо гъар адам-дан гъасил бола. Бизин дюнябыз, бизин уюбюз гы-саплана. Гъар ким буса оя-ушон сакламагъа герек. Биз барыбыз да, айлана аякыны тазалыгъы бизин савлугъубуз акенни эсде сакламагъа ге-рекбиз.

И. ИБРАГИМОВ,
ДАССР-ни савлукъ саклау
министри.

ОХУВЧУЛАР БУЛАН ЁЛУГЪУВ

Бугюнлерде Дагъыстан па-чалык университети да-гъыстан филология факультетинде кълумкъ группаларда охуыгъан студентлени «Ленин ёлу» газетини ва Дагъыстан радиону кълумкъ редакция-сыны иш журналистлери бу-лан ёлугъуу болду. Ёлугъу-да «Ленин ёлу» газетден Яраш Бийдуллаев, Рашит Гъа-рунов, Алав Алиев, Далгъат Акъылчиев, кълумкъ радио-дан Юсуп Алиев, Солтанбек Солтанбеков, университетини дарс беривчилеринден фило-логия кълуманы кандидатла-ры Салав Алиев ва Нурамат

Ольмесов ортакъчылыкъ эт-дилер. Яшлар учун чыгъагъан «Къларчыгъа» журналы ада-бият кълумлукъчусу, шаир кълатын Шейит-Ханым Али-шева да ёлугъуу чакъ-рылган эди.

Дагъыстан адабиятны ва халкъ ауыз яратычулугъуу кафедрасыны доцент С. Али-ев ёлугъуу ача туруп, редакциялардан гелген журна-листлер булан студентлени таныш аеди. Ол ёлугъуу аслу мурадны гъакъында кълмсыгъаракъ айтгъан сонг, «Ленин ёлу» газетини бълю-гюю аведующий Д. Акъыл-

лычевге сёз берди.

Акъылчиев осыюу сёл-левюнде янгыртып кълумуу, аялыктыны ва демократияны девюрюнде «Ленин ёлу» газет не йимик масъалаланы гегъ-регенини, охувчулар булангъы аралыгъын нечик беклешди-меге къларайгъанны, шо ёрукъда газетни кълумлукъ-чулары нечик чалышагъанны гъакъында эсгерди.

Ёлугъууда сёллегенлерден студентлер Гъана Къазанато-на, Исбаният Дагъирова, Майя Исгабжанева, Гюляйбат Зугъумова, Магъамматнаби Мусалаев «Ленин ёлу» газет-

де чыгъагъан макъдалагъа, газетин тилине, гегъерилеген масъалалагъа гере ызылени пикуларын, ойларын айтды-лар. Олар ызылени сёллевле-ринде ашорюмлеге ва сту-дентлени ашавуна, кълумкъ юртланы тарихине ва социаль-ный масъалаларына, шолай да Кълумкъ тюсюю экология ма-сълаларына багъышлангъан макъалалар «Ленин ёлу» га-зетин бетлеринде сийрек чы-гъагъанны эсгерди.

Журналистлер студентлер берген кеп-кеп сораплагъа тындырыкълы кюйде жавап-лар кълайтарды. Ёлугъу ачыкъ лакъырны кълайдасында оьтдю.

Ж. ЗАНАВОВ.

Фарида Бамматкъазиева В. И. Ленинни атындагы Дагъыстан пачалык универ-ситетде ишлейгени. Ингирма йылгъа ювунъ бола. 1971-нчи йыл ол Хасавюртдеги Магъач-къаладагы университетте охума тюшмек учун геле. Шондан берли ону ишаву эсгерилген оху омакъ бу-лан тыгъыс кюйде байлау. Фарида агълудеги ишланы уллусу болгъанлыкъ, иш-лай ол агълую къл тюрю

гъышмыгъа, артист. Лю-бова ва Виктор Аминска-лар. 13.40 «Виз ишайгъан дюня». Режиссер Л. Крист-ин фильмлери. «Лейтенант Шмидт», «Ахшамгъы поезд-ге бир билет». 14.15 Иыр-ны эснитде сакъла. Уллулар ва яшлар учун. 14.30 «Со-вет Россия» деген гегъсетя канал. 17.00 Планета. Халкъара программа. 18.00 «ТФ-ни студиясы». Гегъ-сетя канал. 1-нчи бёлюгю. Берлишини М. Козаков юр-те. «Тегюлен аямаклар» деген документли фильм. («Экран»). 20.00 «Гегъгиз ахшы болсун, гичипавлар!» «Портда» деген мультфильм. 20.15 «ТФ-ни студиясы». Гегъсетя канал. 2-нчи бёл-люгю. «Доктор Барток ва оьлюм». Мультфильм. («Эк-ран»). 21.00 Заман. Янгы-лыкъланы телевизионный кълумлукъ. 21.30 Гегъсетя канал. «ТФ-ни студиясы». 3-нчи бёлюгю. «Магъа» 54 йыл болгъанда. Телевизион-ный чебер фильм. «Экран».

ИТНИГЮН, 9 АПРЕЛЬ
1 ПРОГРАММА
6.30 120 минут. 8.30 Мультфильмлер: «Ип ге-сек ва мишик бала» («Киев-научфильм»), «Сюймемес» («Экран»), «Сюймейген ва этмейген» (Волгоград). 9.00 Футболу гегъден гегърия. 9.30 «Сигъулу рус гжелъ». 10.10 «Балет, балет...» 11.20 СССР-ни халкъ ар-тисткасы Е. Н. Гоголева со-вет ва рус авторланы иш-руларын ва прозасын охуй. 11.00 «Мен полностъа етер-мен». Телевизионный доку-ментли фильм. 12.30 Заман. Янгылыкъланы телевизион-ный кълумлукъ. 15.45 Яшлар учунгъу фильм. Горькийни атындагы киностудия. 15.55 «СССР — Индия: бай-рам ва гъар гюню» деген документли фильмин премьер-расы (ЦСДФ). 17.05 В. А. Моцарт. Оркестр булангъу фортепиано учунгъу концерт. 17.30 Устьюлюкю 45 йыл-лыгына. «Рагъмудукъу солдатлары». Документли фильм. 17.55 Концерт. Ре-вудкийни атындагы Украин-наны Пачалык эргичи ка-пелласыны ишланы ва оьркю ашланы хор. 18.15 «Дагъыстан» деген про-грамма. 18.30 Заман. Янгы-лыкъланы телевизионный кълумлукъ. 19.00 «Совет Россия» газетини баш ре-дактору В. Чикин булан

8.00 Бары да халкъ учунгъу спорт. 8.15 Рит-микалы гимнастика. 8.45 «Спортлото» тиражы. 9.00 «Эртен тез». Яшлар учун-гъу берилиш. 10.00 Вата-нына кълумлукъ этинде. 11.00 Эртенги шатлыкъ програм-ма. 11.30 Сапарчыланы клубу. 12.30 Устьюлюкю 45 йыллыгына. Веш сериа-лы телевизионный чебер фильм. «Оьлюмю архив». 4-нчи сериясы. 14.15 Сав-лукъ. 15.00 Бугюн — да-гъава оборона астерлерини Гюню. 15.15 Музыкалы киноск. 15.45 Юртланы ишлери. Панорама. 17.00 Яшлар учунгъу информа-ция-публицистика програм-ма. 18.30 «Ер — бизин ортакъ уюбюз» деген сурат конкурсе. 16.35 Ж. Сарман. «Мамуре». ДСР Союзуну Пачалык гичип театрыны фильм-спектакли. Баш роль-да СССР-ни халкъ артист-касы Е. Н. Гоголева ойнай. 21.00 Заман. Янгылыкъланы телевизионный кълум-лукъ. 21.30 Къаттыгюню кълумлукъ насгъатлар. 21.45 Футболу гегъден гегърия. 21.15 «Сигъулу рус гжелъ». 23.05 «Балет, балет, балет...»

II ПРОГРАММА
8.00 Зарядкагъа тизили-гиз. 8.15 Москва округну ПВО-суну йырлар ва бийа-лер ансамблини концерти. 9.00 «Ватнын кетюу аяк-лай туруп» деген документ-ли фильм. (Оборона минис-терлиги). 9.10 «Шартлад». Марий АССР-ни тав ерлер-де ишайгъанланы фольклор коллективини чыгъышы. 9.40 «Гизил эр». Чебер фильм. «Мосфильм». 11.10 Союз республикаланы кинопубли-цистикасы. «Мени касбум — учитель» деген телевизион-ный документли фильм. (Душанбе). 11.30 Сапарчы-ланы клубу. 12.30 Ат чап-дырыш спорт. «Ливерпулу Стиль-Чез». Англиядан бе-рилиш. 13.00 Мультфильм. (Экран). 13.20 «Сизни чы-

РЕДАКЦИЈНЫ АДРЕСИ:
367007, Магъачкъала, Комсомол проспекти, 61.

ТЕЛЕФОН НОМЕРЛЕРИ: редакторну заместителли — 7-24-94, жаваплы секретаргъа ва партия бёлюгюне — 7-28-74, юрт хозяйство бёлюгюне — 7-23-72, кълумлар ва информация бёлюгюне — 7-28-83, культура ва промышленность бёлюгюне — 7-22-81, издательствогъа — 7-31-92, бухгалтериягъа — 7-30-94.

Газета отпечатана офсетным сго-бом в типографии издательства Да-гестанского обкома КПСС, [К. Ко-морский проспект, 61].